

Vihreät hankinnat haltuun –seminaari 18.1.2011

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten
hankintojen politiikka

Reima Sutinen
Metsäalan strateginen ohjelma (MSO)

Taustaa

EU:lla ei ole yhtenäistä puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikkaa. 2000-luvun alussa monissa EU-maissa (mm. UK, Saksa, Hollanti, Tanska, Belgia ja Ranska) valmisteltiin ohjauskeinoja puutuotteiden julkisten hankintojen kestävyuden lisäämiseksi.

Maiden erilaisista lähestymistavoista aiheutuvat haasteet ja yhteensovittamisen tarve on kuitenkin käynyt ilmeiseksi sitä mukaa, mitä useampi maa on laatinut omia ohjauskeinojaan.

Myös Suomen tarve linjata, KTM-MMM-YM-UM=> KTM

**2007 Suomessa valmisteltiin taustapaperi (virkamiestyönä):
PUUTUOTTEIDEN JULKISTEN HANKINTOJEN YMPÄRISTÖPOLITIIKAN
YLEISET LINJAUKSET**

**Ehdotus kestävien hankintojen toimintaohjelmaksi, TEM ja YM 13.2.2008.
Valtioneuvoston periaatepäätös kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa 8.4.2009**

Talouspoliittinen ministerivaliokunta 29.9.2009

Yhtenä metsäalan strategisen ohjelman pitkävaikutteisena toimenpiteenä metsäsektorin kilpailukyvyn kehittämiseksi talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 29.9.2009 seuraavaa:

Julkisten hankintojen politiikan (ja rakentamismääräysten) tarkentaminen siten, että ympäristö- ja ilmastoperusteilla asetetaan etusijalle uusiutuvista luonnonvaroista tuotetut tuotteet.

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka –ohjausryhmän jäsenet

neuvotteleva virkamies Taina Veltheim, MMM
ylitarkastaja Taina Nikula, YM
budjettisihteeri Hannu Koivurinta, VM

asiantuntija Isa-Maria Bergman, Motiva Oy
hankintalakimies Jukka Koivusalo, Espoon kaupunki
rakennuttajainsinööri Hannu Huhtala, Suomen Kuntaliitto
kilpailuttamiskonsultti Janne Liljavuori, Hansel Oy

asiantuntija Jukka Lehtonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
metsäasiantuntija Lea Jylhä, MTK
päällikkö Aila Janatuinen, Metsäteollisuus ry
Green Office -päällikkö Helka Julkunen, WWF

ympäristöpäällikkö Outi Marin, Metsäliitto Osuuskunta (siht)
neuvotteleva virkamies Reima Sutinen työ- ja elinkeinoministeriö (pj)

Politiikan tavoitteet

- Julkisissa hankinnoissa puupohjaisia tuotteita käytetään laajasti: rakentaminen huonekalu- ja sisustushankinnat, paperihankinnat
 - Kyseessä **suositukset**, joiden mukaan julkinen sektori voi toimia esimerkkinä muille hankkimalla puupohjaisia tuotteita **laillisella, kestäväällä ja käytännöllisellä** tavalla
 - Puuraaka-aineen kestävä tuotannon lisäksi puupohjaisten tuotteiden hankinnassa tarkastellaan tuotteen koko elinkaarta ympäristön ja talouden näkökulmasta. Tämä koskee varsinkin rakentamista.
1. tukea julkista hankkijaa valitsemaan puutuotteista kestävin vaihtoehto.
 2. kannustaa hankintoihin, joissa ympäristönäkökulmat on otettu jo hankintaa suunniteltaessa huomioon.
 3. toimia aktiivisesti EU:n puupohjaisten tuotteiden kestävien hankintojen kriteerityössä siten, että kriteerit ovat hankintoja tekeville selkeitä ottaa käyttöön.
 4. tukea ja kannustaa myös julkisen hankinnan puitteissa tapahtuvaa innovaatiotoimintaa.
 5. auttaa hankkijaa käyttämään ympäristökriteereitä syrjimättömällä ja tervettä kilpailua edistävällä tavalla.

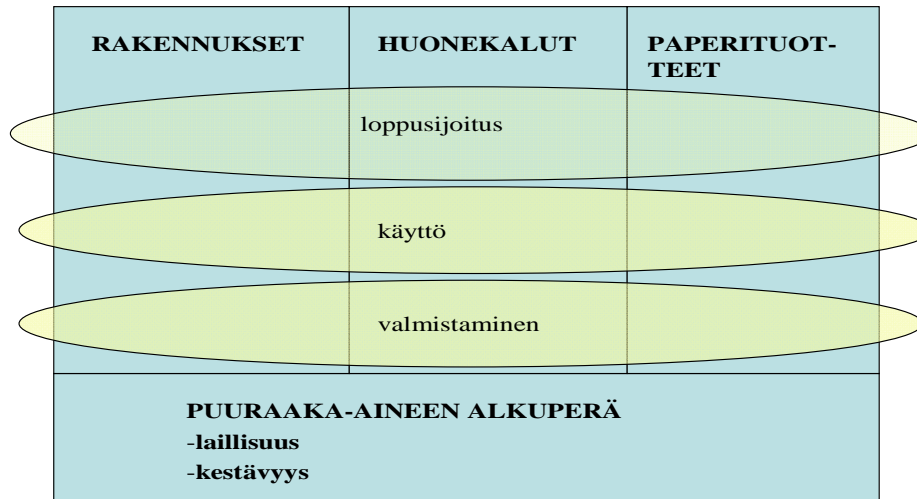
Suosituksen viitekehys

- Keskeisen viitekehysten muodostavat julkisia hankintoja koskeva kansallinen lainsäädäntö, joka perustuu EU-direktiiveihin 2004/18/EY ja 2004/17/EY.
- Lisäksi viitekehykseen kuuluvat puuraaka-aineen tuotantoon, hankintaan ja valmistukseen liittyvä lainsäädäntö sekä kansainväliset sopimukset
- Hankintalainsäädäntö mahdollistaa ympäristöasioiden huomioimisen hankintamenettelyn eri vaiheissa.
- Hankintalainsäädännössä määritellyllä tavalla hankintayksiköllä on mahdollisuus käyttää ympäristökriteerejä:
 - teknisiä eritelmiä laadittaessa
 - tarjoajille asetettavina kelpoisuusehtoina
 - tarjousten vertailuperusteina
 - sopimusehdoissa.
- Hankintamenettelyssä teknisissä eritelmissä ja tarjousten vertailuperusteena käytettyjen ympäristökriteerien on aina liityttävä hankinnan kohteeseen ja niiden tulee olla todennettavissa

Tavoitteena elinkaaritarkastelu

- suositusten tavoitteena on lähestyä hankintojen ympäristövaikutuksia niiden koko elinkaaren ajalta. Siksi näissä suosituksissa tarkastellaan:
 - puupohjaisten tuotteiden raaka-aineen kestävyden todentamista
 - tuotteeseen suoraan liittyviä tuotanto- ja käyttövaiheen ympäristövaikutuksia
 - loppusijoituksesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Puupohjaisten tuotteiden elinkaaritarkastelu

Puuraaka-aineeseen liittyvät ympäristö- ja laillisuusnäkökohdat

- puuraaka-aineen laillisuudelle ja kestäväälle tuotannolle esitetään vaihtoehtoiset todentamistavat; **sertifiointijärjestelmät** ovat yksi keskeinen tapa, mutta eivät ainoa

Laillisesti korjatun puuraaka-aineen todentaminen

- tuottajalla on **due diligence (asianmukainen huolellisuus) järjestelmä**
- tuotteella on **FLEGT-lupa**
- tuotteella on **CITES-lupa**
- **metsäsertifiointijärjestelmillä**, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat PEFC ja FSC -järjestelmät
- **muu vastaava luotettava keino** todentaa puutavaran laillisuus

Kestävästi tuotetun puuraaka-aineen todentaminen

- **metsäsertifiointijärjestelmillä**, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat PEFC ja FSC –järjestelmät
- **johtamisjärjestelmillä** (laatu- ja ympäristöjärjestelmät kuten EMAS, ISO 9001 ja 14001 -järjestelmät), jos ne sisältävät toimintamallin kestävän metsätalouden toteuttamiseksi
- **ympäristömerkinnöillä**, joiden vaatimukseen sisältyvät myös puuraaka-aineen kestävyysvaatimukset, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat Pohjoismainen ympäristömerkki (Joutsenmerkki), EU-kukka ja Blaue Engel -merkki
- **muulla tavarantoimittajan** näiden suositusten periaatteet täyttävällä luotettavalla selvityksellä kestävästä alkuperästä tai luotettavalla selvityksellä, että tuote täyttää ympäristömerkin kriteerit

Puupohjaisiin tuotteisiin liittyvät ympäristönäkökohdat

- Tavoitteena on, että julkisissa hankinnoissa otetaan tuotteiden elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset huomioon.
- varsinkin **rakennustuotteiden** ympäristönäkökohtien osalta korostuu elinkaaritarkastelu ja tuotteiden ympäristösuorituskyky

Rakennustuotteiden ympäristövaikutusten todentaminen

- **EN 15804** rakennustuotteiden ympäristöselostestandardi ja vastaavan **ISO standardin** mukaan
- EU GPP Training Toolkit -oppaan ohjeistuksen mukaan
- Muun luotettavan selvityksen ympäristövaatimusten täyttymisestä mukaan (esim. ympäristötuoteselosteita, jotka ovat todennäköisesti tulossa pakolliseksi osaksi tuotetietoja rakennustuoteasetuksen laajentumisen myötä)

Kalusteet ja paperituotteet

Puuta sisältävien kalusteiden ja paperituotteiden ympäristövaatimukset voidaan todentaa:

- **Tuoteselosteissa** ilmoitettujen ympäristövaikutusten avulla
- EU GPP Training Toolkit -oppaan ohjeistuksen mukaan
- **Ympäristömerkinnöillä**, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat Pohjoismainen Ympäristömerkki (Joutsenmerkki), EU:n ympäristömerkki (EU-kukka) ja Blaue Engel –merkki
- **muulla tavarantoimittajan** näiden suositusten periaatteet täyttävällä luotettavalla selvityksellä kestävästä alkuperästä tai luotettavalla selvityksellä, että tuote täyttää ympäristömerkin kriteerit

Jatkokehitystoimenpiteitä

1. Lisätään hankkijoiden osaamista keskittämällä hankintojen ympäristö-osaamista johonkin (esim. SYKE, Motiva Oy) olemassa olevaan asiantuntijaorganisaatioon => **Ekotietopankki**
2. Perustetaan Internet-pohjainen tietopankki, johon kootaan tietoa tuotteiden ja palveluiden ympäristönäkökohdista, esimerkkejä ympäristökriteereistä, hyviä käytäntöjä, hankinta-asiakirjamalleja sekä elinkaarikustannusten laskentatyökaluja => **Ekotietopankki**
3. Selvitystyö alan toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa tarpeesta hankintoja helpottavan **vertailutyökalujen luomiseksi**. Elinkaarinäkökulmasta kestävyysmittaaminen ja vertailu edellyttävät, että julkisilla hankkijoilla on käytössään menetelmä ja työkalu, joiden avulla vertailua voidaan tehdä.
4. Rakennusalan koulutuksessa lisätään kestävien hankintojen tekoon tarvittavan tietopohjan luomista
5. Näiden suositusten rinnalla tulisi laatia puuenergian kestävien julkisten hankintojen periaatteet. Tällä hetkellä EU on määritellyt biopolttoaineiden kestävyyskriteerit. CEN ja ISO valmistelevat biomassan kestävyysvaatimuksia, joihin sisältyy sekä energian raaka-aineelle asetettavia vaatimuksia että energiantuotantoon asetettavia vaatimuksia.

Muuta

- TEKES:in rahoitustyökalu Innovatiiviset julkiset hankinnat
- Motivan yhteydessä toimiva Julkisten ympäristöteknologiahankintojen helpdesk
- Julkinen rakentaminen ja sen rooli puurakentamisen edistäjänä
 - puukerrostalot 4-8 kerrosta
 - kaavoituskysymys
 - PuuSuomi-verkostohanke käynyt läpi yli 300 kuntaa, 53 kiinnostuneita laajoista puurakentamiskohteista
 - mahdollisuus hyödyntää TEKESin Innovatiiviset julkiset hankinnat rahoitusta

Kiitos

050 - 3258719

reima.sutinen@tem.fi

